

HUMANITIES INSTITUTE  
Serhat Tertemiz, MA

## ÇİLLİ (1955) FAKİR BAYKURT (1929-1999)

### İçindekiler

Çilli  
Pıtrak  
Özlem  
Aman Doktor...  
Göze Batan  
Fadim Ağa'nın Değirmenleri  
Şahan  
Sıpa  
Oyun  
Rüşvet  
Kütük

### Hakkında

Baykurt'un kaleme almış olduğu *Çilli* adlı öykü kitabı 1955 yılında Yeditepe tarafından yayımlanmıştır. "Kitapta yer alan 11 hikâyeden 7'sinde tek vaka bulunmaktadır. Bunlar: 'Pıtrak, Hasret, Aman Doktor, Şahan, Sıpa, Rüşvet ve Kütük' adlı hikâyelerdir. İlk dönem hikâyelerinden oluşan bir eserdir. Yazarın ilk denemelerinden oluştuğu için hikâyeye unsurlarının kullanımında sıkıntılar olduğu dikkatleri çekmektedir. Mesaj içerikli, mahalli dil özelliğinin yansıtıldığı, temaların sosyal gerçekçi anlayışa uygun olarak seçildiği öykülerdir" (Yanardağ 2005, 172).

## ÇİLLİ

### Kişiler

**Selver** (Sosyal/Duygusal) Kadir Baba'nın en küçük kızı olan Selver, çilli yüzü, renkli gözleri ve narin mizacıyla herkesin ilgisini çeker. Birçok açıdan olumlu kişilik nitelikleri taşıyan Selver, içinde yaşadığı ataerkil toplumsal yapının dayattığı normlar nedeniyle tamamen sindirilmiştir. Elif Ağa'nın oğlunun evinden iki defa kaçmıştır. Bu durum Selver'in irade sahibi olduğunun ve köşeye sıkıştığında tepki gösterdiğinin kanıtıdır. Fakat mensubu olduğu toplumsal yapı değişmediği sürece mağdur olmaya devam eder.

*Uysal* "Selver!" dedi. "Yengenle ağanı çağır kızım! Sofra hazır! Gelsinler, başlayalım!" Selver, çilli kızın adıydı. "Peki!" diyerek gitti" (Baykurt 2019, 5).

*Utangaç* "Selver'le sık sık göz göze geliyorduk. Hep kızarıyordu. Çilleri çok güzeldi. Ama bir sıkıntının, kasırganın elindeydi" (Baykurt 2019, 6).

*Fedakâr* Aile büyüklerinin isteklerini hiçbir karşılık beklemeden yerine getirir: "Selver, sofrayı kaldırdıktan sonra leğen ırbık getirdi, elimizi ağızımızı yıkattı. Sonra da kapının dibine çekilip oturdu. Diz çökmüştü. Ellerini saygılı saygılı dizlerine koymuştu" (Baykurt 2019, 8-9).

*Talihsiz* "Selver'i götürecek olanlar gelmişlerdi" (Baykurt 2019, 12).

**Kadir Baba** Anlatıcının tanıdığı ve Selver'in babasıdır.

<b>Anlatıcı</b>	Veli'nin oğludur.
<b>Elif Ağa'nın oğlu</b>	Selver'in bir süre birlikte yaşamak zorunda kaldığı kişidir.
<b>Nuri</b>	Selver'in verileceği kişidir.
<b>İsmail</b>	Selver'in erkek kardeşidir.

## Detaylı Olay Örgüsü

**Anlatıcının Kadir Baba'yla Dertleşmesi** Duruşma vesilesiyle ilçeye inmiş olan anlatıcı merteliyle köyüne dönmektedir. Gölü ve şelaleyi geçtikten sonra akşam karanlığı çöker. Evkara köyünü geçmiş olan anlatıcı ertesi sabah yola devam etmeye karar vererek Kadir Baba'nın evinde geceler. Kadir Baba'nın evine varan anlatıcı oldukça iyi karşılanır. Kadir Baba'nın iki eşi ve kızı Selver sofrayı hazırlar. Oğulları Ankara'ya gitmiş olan Kadir Baba'nın yalnızca İsmail adındaki oğlu köyde kalmıştır. Oğullarına bırakacak yeterli varlığı olmayan Kadir Baba onların geleceği konusunda endişelenir. Oğullarının evlenemeyeceğini ve köye geri dönemeyeceklerini düşünür. İlk eşi hasta olduğu dönemde ikinci defa evlenmiş olan Kadir Baba, ilk eşinin iyileşmesiyle iki kadınla birlikte yaşamak zorunda kalmıştır. İlk eşinin huysuzluğundan şikayet eder. Oldukça yoksul olmalarına rağmen haline şükreder. Peygamber Süpürgesi'nin ve Selver'in kokusu anlatıcıyı fazlasıyla etkiler.

**Selver'in Nuri'ye Verilmesi** Çilli yüzü, renkli gözleri ve narin mizacıyla anlatıcının dikkatini çeken Selver sofrayı hazırlar ve Kadir Baba'nın isteklerini yerine getirir. Elif Ağa'nın oğluna verilmiş, onunla beraber evlilik dışı yaşamış ve iki defa evden kaçmış olan Selver terk edilmiştir. Kadir Baba Selver'i Yılanlı'dan Nuri'ye verecektir. Birkaç saat içinde Selver'i almaya ginecektir. Kadir Baba Selver'i 400 banknota verecektir. Anlatıcı Selver'in Nuri'ye nasıl verileceğini düşünür. Aile bireylerine çeşitli hediyeler getirileceğini, istenen paranın ödeneceğini ve Kadir Baba'nın parayla yapacağı alışverişi düşünür. Bir süre sonra köpeğin havlama sesi duyulur. Selver'i istemeye gelenlerin eve vardığı anlaşılır. Endişeli bekleyiş sona erer. Fakat Selver'in durumunun merak edileceği başka bir sıkıntılı dönem başlayacaktır.

## Temalar

**Ataerkillik** Çilli adlı öyküde Baykurt, köyde yaşayan genç ve güzel bir kızın ataerkil toplumsal normların baskın geldiği bir yerde nasıl iradesizleştirildiğini ve bir meta haline getirildiğini anlatır. Çilli yüzü ve renkli gözleriyle ön plana çıkan Selver kendisine ne düşündüğü sorulmadan Elif Ağa'nın oğluna verilmiştir. Elif Ağa'nın oğlunun evinden iki defa kaçan Selver'in bir daha geri dönmesi istenmez. Bunun üzerine Kadir Baba Selver'i başka birine verir. Bunu yaparken Selver'i alacak kişiden para ve çeşitli hediyeler ister. Kendi hayatını ilgilendiren konularda fikri sorulmayan Selver özdeğerini tamamen yitirmiştir.

## PITRAK

### Kişiler

**Anlatıcı** (Açık/Sosyal) Anlatıcının ben-öyküsel anlatıcısı yazarın temsilciliğini ve sözcülüğünü yapmaktadır. Ailesiyle birlikte köyde yaşayan anlatı kişisi tarlalarda çalışarak buğday hasat etmektedir. Pitraklardan dolayı aile üyelerinin çile çektiğini görmekten üzüntü duyar. Elinden geldiğince kişiler arasında arabulucu rolü oynar. En zor durumlarda bile çevresindekilerle empati yapar. Bütün gün kavurucu sığının altında kalacağını bilmesine rağmen suyunu eşeğe verir. Kardeşi Veli'ye eğitim almasını ve köyden ayrılmasını tavsiye eder. Ailesine yardım eder ve aile üyeleri arasındaki bozuk dengeleri düzeltir.

**Şaşkın** "Ekinin öyle bir yerine gelip durduk ki şimdi, orman, tastamam pıtrak ormanı! Ormandan daha beter! Pıtrak denizi! Tutmuş kaplamış her yeri" (Baykurt 2019, 13).

**Öfkeli** "Öfkemi tutamıyorum: "Her iş bitti de namaz mı kaldı Ramazan?" diyorum" (Baykurt 2019, 13).

**Uzlaşmacı** “Yalvarıyorum; “Yapma, ne olursun yapma!” diyorum. Çocuktur o daha, ne söylediğini bilmez!” diyorum” (Baykurt 2019, 14).

**Anlayışlı** “Ana...” diyorum. “Üzülme. Veli giderse ben kalırım. Ben beklerim babamızın yurdunu. Oturur beklerim iyi kötü...” diyorum...” (Baykurt 2019, 15).

**Fedakâr** “Kocaman su tasını dolduruyorum testiden. “Dur!” diyorlar. “Yapma!” diyorlar. “Kır bunun burası!” diyorlar. Dinlemiyorum, götürüp içiriyorum. Gözlerinin suyu pınarlarında kurumuş zavallının” (Baykurt 2019, 21).

**Anne** Anlatıcıyla diğer kardeşlerin annesidir.

**Ramazan** Dindar kardeştir. Rençberdir.

**Veli** Anlatıcının sitemkâr kardeşidir. Rençberdir.

**Mahmut Bey** Çiftlik sahibidir.

**Ayşe** Anlatıcının kız kardeşidir.

### Detaylı Olay Örgüsü

**Pıtraklarla Yaşanan Mücadele** Kanlı Tarla’da annesi ve kardeşleriyle buğday hasat eden anlatıcı kavurucu sıcaktan şikâyet eder. Sıcaklık, vücudun üzerine kaynar su dökülüyormuş hissi verir. Bir süre sonra büyük bir pıtrak yığınıyla karşılaşan aile üyeleri içinde buldukları duruma veryansın ederler. Hasat sırasında batan pıtraklar vücudun farklı yerlerini kanatır. En sonunda işkenceye dayanamayan Veli lanetli bir toprakta yaşadıklarını söyler ve tanrıya sitem eder. Fakat inançlı biri olan büyük erkek kardeşi Ramazan tanrı tarafından sınanıldıklarını ve sabırlı olmaları durumunda mükâfatlandırılacaklarını söyler. Veli Ramazan’a görüşlerinin saçmalıktan ibaret olduğunu söyler ve böylece ikili arasında tartışma başlar. Anlatıcıyla anne ikiliyi uzlaştırmaya çalışır. Veli başka bir yere göç etmeyi tavsiye etse de anne eşinden kalan toprağı bırakmak istemez ve Veli’yi nankörlükle itham eder. Ayşe de ayağındaki yaralardan ve potinsizlikten şikâyet eder. Anlatıcı Ayşe’ye ertesi gün kendi potinlerini ona vereceğini söyler.

**Anlatıcının Ailesini Önemsemesi** Uzun saatler boyunca çalışılmış olunmasına rağmen pıtraklar nedeniyle çok az buğday hasat edilmiştir. Tırpan kullanmanın gerekliliğinden bahsedilir. Yapılması gereken beş dönüm arazi herkesin gözünde büyür. En sonunda aile de dinlenmeye çekilir. Kavurucu güneş altında susuz kalan eşeğe anlatıcı kendi suyunu verir. Susuz kalmayı göze alır. Pıtraklardan canı yanan anne gayrimüslimlerin mezarlarının pıtraklarla dolmasını diler. Anlatıcıyla Veli anneyi bu söylemlerinden dolayı ayıplar. Anlatıcı Veli’ye eğitim almasını ve kendini köyden kurtarmasını söyler.

### Temalar

**Izdırıp** *Pıtrak* adlı öyküde Baykurt, kendi yaşamından esinlenerek kaleme almış olduğu anlatıda buğday tarlasında çalışan bir ailenin pıtraklarla olan mücadelesini ve adeta işkenceye maruz kalarak nasıl çalıştıklarını anlatır. Pıtraklar nedeniyle her aile üyesinin vücudunun çeşitli yerlerinde yaralar oluşur. Bundan dolayı aile üyeleri yaşadıkları ızdıraba sebep olduğunu düşündükleri herkese ve her şeye lanet ederler. Anadolu kırsalında yaşayan köylünün çalışma koşullarındaki kötü durum gerçekçi bir anlatım ve tasvirlerle okurun gözleri önüne serilir.

## ÖZLEM

### Kişiler

**Koca Veli** Köylülerden biridir.

**Semerci Baba** Semerci Baba köylülere anlattığı dini kıssalarla onları özlemlerini giderir.

**İmam** Köyün imamıdır. Köylüleri maddi ve manevi olarak dolandırır.

## Detaylı Olay Örgüsü

**Köylülerin Semerci'nin KIssalarını Dinlemeleri** Yalnızçam'ın yakınlarındaki bir köyde yaşayan Koca Veli'nin yerinde semer ağaçları ve keçi derileri bulunmaktadır. Yaşlıca bir adam özenle semer yapmaktadır. Etrafına toplanmış olan yaklaşık kırk kişi onun anlattığı hikâyeleri heyecanla dinlemektedir. Köyün imamının çok bilmişliğinden ve büyüklenmesinden bıkmış olan köylüler semerciyle dini kıssalar üzerine konuşurlar. Zira imam köylüleri aşağılar ve onlara para karşılığında muskalar yazarak onları dolandırır. Semerci Baba da en az imam kadar din alanında bilgi sahibidir. Onun anlattığı kıssalar zevkle dinlenir. Onun okul okumuş eğitimli biri olduğuna emindirler.

**Köylülerin Semerci'nin KIssalarına Bağlı Olmaları** Semerci Baba köylülere insanların başına gelen her musibetin değer bilmezlikten ve tanrıya isyan etmekten kaynaklandığını söyler. Zor koşullar altında çalışıp doğayla mücadele eden fakir köylülere tanrıya şükretmelerini ve dini vecibeleri yerine getirmelerini öğütler. Yoksulla varılın tanrı tarafından seçildiğini ve tanrının kişiye özel muamele ettiğini söyler. Ona göre yoksul varsıl olursa tanrıya isyan edecek, varsıl yoksul olursa o da tanrıya isyan edecektir. Tanrının yoldan çıkan kullarını zorlukla imtihan ettiğine dair Süleyman Peygamber'in bahçesini çekirgelerin istila etmesiyle ilgili bir kıssa anlatır. Sabreden kullara öteki dünyada çeşitli mükâfatlar olduğunu ve dünyada tatmadıkları her zevki tadacaklarını söyler. Köylüler onun anlattıklarını kendilerinden geçerek dinlerler. Semerci Baba köyden ayrıldığında köylüler onun geri dönmesini dört gözle beklerler. Onun büyülü üslubunu ve cennetle ilgili hikâyelerini dinlemek için sabırsızlanırlar.

## Temalar

**İnanç** *Özlem* adlı öyküde Baykurt, oldukça zor koşullar altında yaşayan ve çalışan köylülerin daha iyi bir dünyaya olan özlemini gerçekçi eleştirel bir üslupla anlatır. Anlatının başkarakteri olan Semerci Baba, cennetin ne kadar güzel olduğunu ve belirli insani değerleri yücelten bazı kıssalar anlatır. Köylüler Semerci Baba'yı dinlerken adeta kendilerinden geçerler. İnsanoğlunun ve dünyanın daha adil olacağı gün sabırsızlıkla beklenir. Köyün imamı köylüleri maddi ve manevi olarak istismar etmiştir.

## AMAN DOKTOR...

### Kişiler

<i>Yaşlı adam</i>	Anlatının başkarakteridir. Yusufça köyündendir.
<i>Yekta Bey</i>	Doktordur.
<i>Sadık</i>	Dedeli Han'ın işletmecisidir.
<i>Anlatıcı</i>	Anlatının el-öyküsel anlatıcısıdır.

## Detaylı Olay Örgüsü

**Yaşlı Adamın Doktor İçin İlçeye Gelmesi** Yusufça köyünden ilçeye inen hasta adam Dedeli Han'a girer. Hancı Sadık'a heybesini bırakıp doktora gitmek istediğini söyleyen yaşlı adam derdini anlatmaya başlar. Hancı Sadık yaşlı adama hastaneye gidip vakit kaybetmemesini ve bir miktar ücret ödeyerek doktoru evinde ziyaret edebileceğini söyler. Doktorun İstasyon Caddesi'nde oturduğunu öğrenen yaşlı adam oraya doğru yol alır.

**Yaşlı Adamın Doktora Muayene Olması** Doktorun evine varan yaşlı adam bacağındaki şişliği, sırtında ağrıyan yerleri ve dişlerinin durumunu doktora anlatacağını kendine hatırlatır. Muayene odasına giren yaşlı adam doktor tarafından soru yağmuruna tutulur. Yaşlı adamın maddi durumunu öğrenmeye çalışır. Zira ona göre muayene yapıp ücret talep edecektir. Doktor Yekta Bey yaşlı adama ne iş yaptığını, köyünde ne kadar arazisi, mülkü ve birikimi olduğunu sorar. Yaşlı adamın meteliksiz olmadığını anladığında onu muayene eder. Muayene sonunda ameliyat olması gerektiğini söyler ve on lira ister. Yaşlı adam evine memnun bir halde gider. Hâlbuki doktor tarafından dolandırılmıştır.

## Temalar

*Açgözlülük* *Aman Doktor...* adlı öyküde vücudunun bazı bölgelerinden şikayet eden yaşlı adamın Yusufça köyünden ilçeye indiği görülür. Dedeli Han'ın işletmecisi Sadık yaşlı adama Doktor Yekta Bey'e görünmesini söyler. Yekta Bey yaşlı adamı muayene etmeden önce onun ekonomik durumunu merak eder. Zira buna göre fiyat söyleyecektir. Oldukça açgözlü bir karakter olan Yekta Bey, insan sağlığı söz konusu olduğunda bile yalnızca kazanacağı paranın miktarını düşünür.

## GÖZE BATAN

### Kişiler

*Anlatıcı* Köyün öğretmenidir. Anlatının başkarakteridir.

*Ömer* Köyün muhtarıdır.

*Sarı Haçça* Köylü genç kadınlardan biridir.

### Detaylı Olay Örgüsü

**Anlatıcının Hastanede Tedavi Görmesi** Karnından yaralanmış olan anlatıcı hastanede yatmaktadır. Onunla ilgilenen hemşire karnındaki irini temizleyip pansuman yapar. Hemşirenin diğer çalışanlar ve hizmetlilere aşırı alçak gönüllü davrandığını düşünür. Zira anlatıcı, yarası çok kötü olması ve kötü kokmasına rağmen hiçbir şeyden çekinmez. Doktorun gelmesi beklenmektedir. Pencereden Afyon yönündeki dağlara bakan anlatıcı köyünde neler olup bittiğini düşünmeye başlar.

**Anlatıcının Muhtar Ömer'le Çatışması** Dağtarlalar'a doğru nadasa giden köylülerin haricinde Danalık'ta kum yıkayacak olan kadınları düşünür. Zira Muhtar Ömer yeni yapılacak çeşme için herkesin çalışmasını istemiştir. Köylüler arasında işbölümü yaptıktan sonra Muhtar Sarı Haçça'yı serbest bırakır. Onun köye dönmesini bekler. Sırtındaki bebeğiyle köye doğru ilerleyen Sarı Haçça'yı gören Muhtar Ömer onun yolunu keser. Muhtar Ömer Sarı Haçça'ya herkesin çeşme için çalıştığını ve ona afyon toplamaya gidemeyeceğini söyler. Ancak Sarı Haçça Muhtar Ömer'e Memedali'nin para beklediğini dolayısıyla çalışmak zorunda olduğunu söyler. Emrine karşı gelinmesi üzerine Muhtar Ömer Sarı Haçça'yı kuytu bir yere çeker ve ona tecavüz etmeye başlar. Bu durumun farkında olan anlatıcı uzun süre ses çıkarmamış olsa da bir süre sonra sessizliğini bozmuştur. Anlatıcı okula pencere yapılmasını ve tamirat işlerinin yapılmasını ister. Muhtar Ömer anlatıcının isteklerine karşı çıkar ve çocukların evlerinde Kuran eğitimi alabileceklerini söyler. Anlatıcı Muhtar Ömer'e Sarı Haçça'ya tecavüz ettiğini bildiğini sezdirir. Bunun üzerine Muhtar Ömer anlatıcıyla ilgili çeşitli dedikodular çıkarır. Jandarmaya evini aratır. Anlatıcının işine son verilmesi için her şeyi yapar. Fakat anlatıcının Muhtar Ömer'e olan kını dinmez. Yaralanan anlatıcı hastaneye kaldırılmıştır. Ailesine, kız kardeşine veya mülklere zarar verileceğini düşünür. Fakat geri adım atmama konusunda kararlıdır.

## Temalar

*Çatışma* *Göze Batan* adlı öyküde Baykurt, Burdur taraflarındaki bir köyde yaşayan köy öğretmeniyle köyün muhtarı arasında yaşanan çatışmaya değinir. Köyün muhtarı köylüleri maddi ve manevi olarak sömürmek için elinden geleni yapmaktadır. Köy öğretmeniye bu duruma karşı koymaya çalışır. Bundan dolayı iki taraf arasında bir çatışma başlar. Fakat muhtar hem köyün hem de devletin sunduğu birçok imkandan faydalanabilirken öğretmen yalnız başınadır.

## FADİM AĞA'NIN DEĞİRMENLERİ

### Kişiler

*Fadim Ağa* Köyün değirmenlerinin sahibidir.

*Hamdi Bey* Doktordur.

*Topal Ali* Köyün muhtarıdır. Yenilikçi bir kişidir.

Mustafa

Topal Ali'nin ortakçılarındandır.

## Detaylı Olay Örgüsü

**Fadim Ağa'nın Köylüleri Sömürmesi** Yeleme köyünün en büyük toprak ağası olan Fadim Ağa bütün gününü oturarak ve sigarayla kahve içerek geçirmektedir. Aşırı kilolarından rahatsızlık duyması nedeniyle kendisine Doktor Hamdi Bey'e görünmesi tavsiye edilir. Doktor tarafından söylenenleri ilk iki gün yapan Fadim Ağa daha sonraki günlerde eski beslenme ve yaşama şekline devam eder. Çok çalışmak ve yağsız, tuzsuz, şekerli yemekler tüketmek ona göre değildir. Bu sırada köylüler tarlalardan topladıkları ekinleri nasıl daha rahatça toplayıp daha fazla para kazanacaklarını düşünürler.

**Yelemelilerin Fadim Ağa'dan Kurtulmaları** Köye muhtar seçilen Topal Ali, Haydarlı köyünden ortakçı Mustafa'yla topraktan alınan verimin artırılması konusunda konuşur. Fadim Ağa'nın ilkel değirmenleriyle çalışan köylüler bir çıkış yolu ararlar. En sonunda Muhtar Topal Ali civar köylerde gördüğü motorlu değirmenden köye de almak ister. Bunun için köylülerden para ister. Başlangıçta köylüler anlamadıkları bir işe yatırım yapmak istemeseler de Muhtar Topal Ali'ye güvenirler. Motorlu değirmenin köye gelmesiyle birlikte köylüler kendi tarlalarından iyi gelir elde etmeye başlarlar. Bunu duyan diğer köylerdeki yerliler de motorlu değirmene geçer. Müşterilerini teker teker kaybeden Fadim Ağa'nın aklını kaçırdığı ve evindeki sobaya işediği duyulur.

## Temalar

**Bilim ve Teknoloji** *Fadim Ağa'nın Değirmenleri* adlı öyküde Baykurt, çağın gereklerine ayak uyduramamış ve kendini yenilemeyi başarmış olan bir mülk sahibi tüccarın maddi ve manevi olarak nasıl çöktüğünü anlatır. Fadim Ağa'nın eski değirmenleriyle çalışmaktan yorulan ve yeterince verim alamayan köylüler civar köylerde görmüş oldukları motorlu değirmene geçiş yaparlar. Bu yüzden Fadim Ağa bütün müşterilerini kaybeder. Ekonomik çöküntü sağlık sorunları yaşamasına da sebep olur.

## ŞAHAN

### Kişiler

*Şahan* Anlatının başkarakteri şofördür.

*Hüseyin'in oğlu* Berberdir.

*Osman* Kahvehanecidir.

*Kalender İsmail* Köylüdür.

Anlatıda yer alan diğer kişiler şunlardır: Tahsildarın oğlu vd.

## Detaylı Olay Örgüsü

**Kore'ye Asker Gönderileceğinin Öğrenilmesi** Anlatıcının annesi evin önünde fasulye ayıklarken Şahan tozu dumana katarak aracıyla köye giriş yapar. Köyün bütün çocukları onu kovalamaktadır. Neler olup bittiğini öğrenmek isteyen anlatıcı kahvehaneye gider. Köylüler radyodan bildirilen haberleri dinlemektedir. Başbakan Kore'ye asker gönderileceğini ve yakında tezkere çıkacağını duyurur. Köylülerden hiçbiri Kore'nin nerede olduğunu bile bilmemektedir. Bakanların da bunu bilmediklerinden emindirler. Kore'yle neden savaşılacağını kimse anlayamaz.

**Şahan'ın Aracıyla İlgili Yaşadığı Sorunlar** Daha sonra Şahan'ın aracıyla ilgili yaşadığı sorunlara dönülür. Aydın ve İzmir gibi illere mal taşıyan Şahan'ın aracı sürekli ağızalanmaktadır. Bundan dolayı kazandığı bütün para tamir masraflarına gitmektedir. Bir gün kaymakamın aracıyla çarpışan Şahan'a yargıç tarafından ceza verilir. Borçlarını ödeyebilmek için Şahan bazı harımlarını satar ve tahsildarın oğlundan 3800 lira borç alır. Çeşitli aksaklıklardan dolayı Şahan belini doğrultmayı bir türlü beceremez. Köylüler de onun durumuna çok üzülür.

## Temalar

*Toplumsal Sınıf* Şahan adlı öyküde Baykurt, emekçi sınıfa mensup olan bireylerin toplumun söz sahibi ve varlıklı kesimi tarafından nasıl sömürüldüğünü gerçekçi uygulamalar ışığında okurun gözleri önüne serer. Kore'ye yoksul emekçilerin çocukları gönderilecektir. Türk emekçiler Kore'nin nerede olduğunu bile bilmemektedir. Kaymakamın aracılığıyla çarpışan Şahan suçlu bulunur ve yargıç tarafından para cezasına çarptırılır. Şahan para cezasını ödeyebilmek için harımı satar ve tahsildarın oğlundan borç para alır.

## SIPA

### Kişiler

*Ali Bey* Kalkınma Bakanlığı Propaganda Müdürüdür.

*Şoför* Otobüs şoförüdür.

*Maden Çavuşu* Otobüsteki yolculardan biridir.

*Adam* Hasta kadının eşidir.

*Kadın* Çocuğunu düşüren hasta kadındır.

### Detaylı Olay Örgüsü

**Hastanın Otobüse Bindirilmesi** Yeni gelen belediye otobüsleriyle birlikte anlatıcı ilk defa seyahat etmeye karar verir. Köyden ilçeye gitmek amacıyla otobüse binen anlatıcı çeşitli konularda şikâyet eder. Oturulan koltuklar çok sıkışık, yolculuk uzun sürmesine rağmen ayağa kalkıp yürümek yasaktır. Şoför insanları dolandırmaktadır ve insanlar balık istifi gibi olana kadar yolcu almaya devam eder. Köylerin arasında ilerleyen otobüs yoldan birkaç yolcu alır. En sonunda her yerine kan bulaşmış bir adam otobüsü durdurur. Hastasının olduğunu ve otobüse binmek için istenen meblağı ödeyeceğini söyler. Adamın hasta eşi araca yerleştirilir ve yola devam edilir.

**Hasta Kadın İçin Eşeğin Ezilmesi** Adamın eşi çocuğunu düşürmüştür ve akan kan durmamaktadır. Otobüsteki Maden Çavuşu kadının çocuğu bilerek düşürdüğünü anlar. Affedilmek için tanrıya çok dua etmeleri gerektiğini söyler. İlçeye zamanında varabilmek için hiç durmadan hızla yola devam edilir. Bundan dolayı birkaç tavuk ve köpek ezilir. Yolun ilerisinde bir eşeğin yola yattığı görülür. Yolculardan bazıları korna çalınmasını isterken bazıları da yola devam edilmesini ister. Hastanın eşi bile korna çalınmasını istese de Maden Çavuşu'nun dediği yerine getirilir. Yoksul bir köylünün eşeğinin değeri olmadığı ve hastanın kurtarılması gerektiğini söyler. Otobüsün altında kalan eşek cansız, parçalara ayrılmış ve kanlı bir halde yerde uzanır.

## Temalar

*Görünüm* Sipa adlı öyküde Baykurt, kendi isteğiyle çocuğunu düşürmüş olan ve bundan dolayı sürekli kan kaybeden bir kadını hastaneye yetiştirmeye çalışan otobüs şoförünün bir insan hayatını kurtarmak için birçok hayvanı katlettiğine değinir. İnsan hayatının yanında tavukların, köpeklerin ve sıpanın hayatının hiçbir önemi yoktur. Baykurt bu anlatı aracılığıyla insanların ahlaki değerlerini yeniden sorgular. Otobüstekiler sıpaya korna çalınmasınlarla çalınmasınlar olarak ikiye ayrılır. Fakat son kararı şoför verir. O da din istismarı yapan Maden Çavuşu'ndan etkilenir.

## OYUN

### Kişiler

*Muharrem* Köyün kahvecisidir.

*Beytullah* Cami imamıdır. Seksen yaşındadır.

<i>Domuzcu Şevket</i>	Köylülerden biridir.
<i>Kara Memiş</i>	Köylülerden biridir. Köylülerden kaymakam muamelesi görür.
<i>Muhtar</i>	Köyün muhtarıdır.

## Detaylı Olay Örgüsü

**Köylüler Arasındaki Tartışmalar** Yaz mevsiminin gelmesiyle caminin gölgeliğine masalar ve sandalyeler koyan Kahveci Muharrem çokça müşteri çeker. Caminin ağaçlık yeri oldukça serindir ve köylüler burada oturup oyun oynamayı ve sohbet etmeyi sever. Radyoyu açan Muharrem şarkıya eşlik edip şarkıcıyı övmeye başlar. Bir süre sonra ezanın okuması üzerine radyonun sesini kısmayan Muharrem, Beytullah Hoca ve Hacı Abbak'ın tepkisini çeker. Onların öfkelenmeleri ve bazı söylemleri üzerine Muharrem radyonun sesini kısar. Fakat Domuzcu Şevket müziğin kapatılmasına öfkelenir. Muharrem'e hacılarla hocaların müziği kapatıramayacağını ve bir daha radyonun kapatılması halinde kahveye gelmeyeceklerini söyler. Ekinlerin hasat edilmesi için başka beldelere gitmiş olan köylüler köye geri dönmektedirler. Bundan dolayı Muharrem müşteri kaybetmekten çekinmez.

**Kara Memiş'in Köylülerce Karşılanması** Söke'de pamuk çapalamaya gitmiş olan Kara Memiş yepyeni kıyafetler ve şapkayla köye giriş yapar. Muhtar onu kaymakam gibi karşılar. Kaymakam Muhtar'a köyün durumunu sorar. Kaymakam Muhtar'a kimseyi rahatsız etmediği sürece müziğin kapatılamayacağını ve Ukis'in sinek dolu ağılının köyün ortasından kaldırılması gerektiğini söyler. Kanunlara uymayan köylüleri defterine not eder. Kaymakam Muhtar'a kanunlara uyulduğu sürece köyün kalkınacağını söyler. Ardından Muhtar Kaymakam'a köyün camisini gezdirmek ister. Beytullah Hoca Kaymakam'a Muharrem'i şikâyet eder ve müziğin sesini çok açtığını söyler. Ardından Muhtar'ın evine gidildiğinde Kaymakam'ın rolü sona erer. Kara Memiş bütün köylülere söverek oradan ayrılır. Köylüler Kara Memiş'e oyun oynamışlardır.

## Temalar

**Görünüm** "Oyun adlı hikâyede köylülerin Cuma namazından önce vakit geçirmek için aralarında oynadıkları bir oyun anlatılır. Oynadıkları oyun köylülerin korkulu rüyası olan kaymakam üzerinedir. Fakir köyleri kaymakamın ziyaret etmesi köylülerin bakışıyla traji-komik bir şekilde oyunlaştırılır. Köylülerin oyun yetenekleri de verilmeye çalışılır" (Yanardağ 2005, 175). Kaymakam gibi karşılanan Kara Memiş adlı köylü, köylüler tarafından alay konusu edilir.

## RÜŞVET

### Kişiler

**Hüküm Ahmet** (Kapalı/Sorumlu) Anlatının başkarakteri olan Hüküm Ahmet, köyde hayvancılık ve tarım yaparak hayatını kazanmaktadır. Modern kaidelere bağlı olmasa da kendisinin ilkel bir adalet anlayışı vardır. Evini korumakla görevli olan köpeğin rüşvet aldığını ve görevini yapmadığını anlaması üzerine köpeği idam ettirir. Fakat bu durum köylünün içinde bulunduğu trajikomik durumu gösterir. Savunmasız bir köpeği cezalandırmaya gücü yeter fakat asil suçlulara karşı tamamen çaresizdir.

**Öfkeli** "Dediği yalan değildi. Hüküm Ahmet, elinde tüfek; boynuna geçirdiği bir iple, köpeği çekip gelirdi karşıdan. Ortalıkta insanı kaşındıran bir kuşluk sıcaklığı vardı. Köpek kırmızı dilini sarkıtmış, har har soluyordu" (Baykurt 2019, 74).

**Sitemkâr** "Ossuruğu kötü kokuyor! Bir köpeğin ossuruğu kötü koktu mu bana yaramaz? Sen şunun bacaklarına baksana bir: Ayıların bacakları gibi! Yağlandııkça yağlanıyor (Baykurt 2019, 74) .

**Kararlı** "Kendim vurmayacağım ki! Bir duyuru yaptım mı, delikanlılar kuyruğa girecekler!" (Baykurt 2019, 75).

**Bilinçsiz** "Bir adamın namusu dedin mi, içine ahırdaki eşek de girer! Onun için, namus uğruna bir değil, in köpek vızgelir zatıma!" (Baykurt 2019, 79).



<b>Hasan</b>	Sait'in oğludur.
<b>Fadim Ağa</b>	Köyün en büyük toprak sahiplerinden ve tüccarlarından.
<b>Anlatıcı</b>	Ben-öyküsel anlatıcıdır.
<b>İsmail</b>	Anlatıcının arkadaşıdır.

## Detaylı Olay Örgüsü

**Hüküm Ahmet'in Köpeğinin Vurulması** Köy içindeki çınarın dibinde oyun oynayan çocukların sesini duyan anlatıcı oraya doğru yönelir. Sait'in küçük oğlu Hasan anlatıcının yanına koşarak gelir ve Hüküm Ahmet'in kendi köpeğini vuracağını söyler. Tam bu sırada Hüküm Ahmet köpeğini çekiştirerek köyün ortasına getirir. Anlatıcı Hüküm Ahmet'e köpeği neden vuracağını sorar. Hüküm Ahmet anlatıcıya manalı bir cevap verir. Kahveye giren Hüküm Ahmet köpeği vuracak kişiler arar. Yaklaşık on beş kişi köpeği vurmaya gönüllü olur. Yakın zaman önce jandarma erleri köyde silah araması yapmış fakat hiçbir şey bulunamamıştır. Köylüler saklamış oldukları silahları ilk fırsatta gün yüzüne çıkarırlar. Fadim Ağa'nın emriyle silahlılar köpeğin önüne dizilir. Anlatıcı onun serbest bırakılmasını ve en azından kaçıp kurtulma şansı verilmesini teklif eder. Fakat serbest bırakılan köpek kaçmaz. Sahibini takip eder. Yeniden ağaca bağlanan köpek Fadim Ağa'nın emriyle vurulur.

**Köpeğin Neden Vurulduğunun Öğrenilmesi** Arkadaşı İsmail'le Hüküm Ahmet'in köpeği neden vurduğunu düşünen anlatıcı, onun eşini köpekle bastığını düşünür. İkili Hüküm Ahmet'e köpeği neden vurduğunu sormaya karar verir. Dişi eşeği olan Hüküm Ahmet'in aynı eşekten altı dişi eşeği daha olmuştur. Üçünü satmayı başarmış fakat diğer üçü elinde kalmıştır. Köyün gençleri cinsel açıklarını gidermek için eşekleri istismar ederler. Bundan korunmak isteyen Hüküm Ahmet köpek alıp bahçeye koymuştur. İlk zamanlar köpek görevini fazlasıyla yerine getirmiştir. Fakat bir gece ahırdan gelen sesler üzerine oraya giden Hüküm Ahmet gençleri eşeği cinsel olarak istismar ederken yakalar. Köpek önüne atılmış yumurtalardan dolayı susmuştur. Köpeğin rüşvet aldığını ve ailesinin namusuna leke sürüldüğünü gören Hüküm Ahmet onu vurmaya karar vermiştir.

## Temalar

**Cezalandırma** *Rüşvet* adlı öyküde Baykurt, anlatıcının öğretmenlik yaptığı bir köyde sahibi tarafından rüşvet aldığı için öldürülen bir köpeğin öldürülmesi anlatılır. Hüküm Ahmet gece vakitlerinde evini koruması için bir köpek almıştır. Fakat köyün gençleri tarafından atılan yumurtaları yemeye ve görevini yapmamaya başlamıştır. Bir gece yarısı ahırdaki eşeğe köyün gençlerinin tecavüz ettiğini gören anlatıcı köpeği vurdurarak cezalandırır.

## KÜTÜK

### Kişiler

<i>Zekiye</i>	Anlatının başkarakteridir. Köylüdür. Anlatıcının öğrencisidir.
<i>Karakuşak Ahmet</i>	Anlatıcının yakınıdır. Köylüdür.
<i>Koku</i>	Zekiye'nin kız kardeşidir.
<i>Anne (Kadın)</i>	Zekiye'nin annesidir.
<i>Baba (Erkek)</i>	Zekiye'nin babasıdır.
Tombak Nine	Yaşlı bir köylü kadındır.

## Detaylı Olay Örgüsü

**Kış Mevsiminin Görünümü** Şubat ayının 17. gününde kar ve yağmur nedeniyle köy yolları tamamen çamurlaşmıştır. Bir köyü olan köyde yerliler soğuktan dışarı çıkmaya çekinirler. Fakat zaman

zaman güneşin kendini göstermesiyle yerliler kendilerini dışarı atıp ellerinden geldiğince iş yapmaya çalışırlar. Anlatıcıyla Karakuşak Ahmet elma toplayıp içeri girerler. Kabayel adı verilen rüzgar kendini gösterir. İnanişa göre bu rüzgara maruz kalıp donma aşamasına gelen kişinin dileği gerçek olmaktadır.

**Zekiye'nin Hasta Annesiyle İlgilenmesi** Anlatıcı öğrencilerinden biri olan Zekiye'nin evini ziyaret eder. Derme çatma bir yapısı olan evde çok az eşya vardır. Ev o kadar eskidir ki ufak bir rüzgarla çökecek hissi uyandırır. Babası hastalığı atlattıktan sonra annesi hastalanmıştır. Aile üyeleri anneye ilgilenirler. Çevrede ne doktor ne de hastane vardır. Onca gelişmişliğe rağmen köylüler kendi kaderlerine terk edilmişlerdir. Anne öleceğini düşünse de ona iyi olacağı söylenir. Baba anlattığı dini içerikli kıssalarla eşini ve çocuklarını motive eder. Bir süre sonra evden ayrılan anlatıcı bir uçağın geçtiğini görür. Alçaktan giden uçağın içindeki insanların köyü görebildiklerini düşünür. Zekiye'yle Koku anneleriyle ve ev işleriyle ilgilenirler.

## Temalar

*Ataerkillik* *Kütük* adlı öyküde Baykurt, kış mevsiminin gelmesiyle birlikte kendini gösteren yağmur, kar ve rüzgar nedeniyle köyün içine düşmüş olduğu esenliksiz durum gözler önüne serilir. Zekiye'nin babası iyileştikten hemen sonra annesi hastalanır. Yakınlarda doktor veya hastane olmadığı için eldeki imkanlarla hastayı iyileştirmeye çalışırlar. Zekiye'nin babası her şeyin tanrıdan kaynaklandığını ve kadere boyun eğmek gerektiğini söyleyerek hiçbir şey yapmamayı tercih eder.

## Kaynakça

Baykurt, Fakir. *Çilli, Karın Ağrısı, Cüce*. Düzenleyen Kenan Kocatürk. 7. cilt. İstanbul, İstanbul: Beyoğlu, 2019.

Yanardağ, Mehmet Fetih. *Fakir Baykurt'un Hikâye ve Romanlarının Tema ve Yapısı Üzerine Bir İnceleme*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya: İnönü Üniversitesi, 2005.

Yanardağ, Mehmet Fetih. «*Fakir Baykurt'un Hikâyelerinde Tema*.» Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2007: 227-263.